

мр **Сњежана Галинац**
snjezanagalinac@gmail.com
Музичка академија УИС
Горан Капор, дипл. библиотекар
karorg@yahoo.com
Пољопривредни факултет УИС

УДК 094:655.15(497.15Сарајево)
DOI 10.7251/BSCSR2310282G

ФОНДОВИ СТАРЕ И РИЈЕТКЕ КЊИГЕ У БИБЛИОТЕКАМА МУЗИЧКЕ АКАДЕМИЈЕ И ПОЉОПРИВРЕДНОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ

Сажетак: У овом раду представимо старе и ријетке књиге коју посједују библиотеке Музичке академије и Пољопривредног факултета Универзитета у Источном Сарајеву. Рад ће бити конципиран као прегледни чланак.

Приказаћемо кратку анализу значаја посједовања старе и ријетке књиге, како са аспекта библиотечке науке, тако и значаја за струку, науку и умјетност ових збирки за поменуте високошколске установе. Потрудићемо се да прикажемо реперезентативне примјерке старе и ријетке књиге с почетка 20, као и с краја 19. вијека. Важно је поменути да обе библиотеке посједују и књиге с краја 19. вијека, које представљају, не само историјску и културну баштину, него су и својеврсни показатељ стања културе, умјетности и науке у то вријеме, као и значаја штампарства и књижарства. Такође, обрадићемо часописе и гласнике коју су били значајна информациона средства онога времена, као и историјски извори о култури и умјетности која је живјела у том периоду.

Рад ће обухватити и осврте на штампаре односно штампарије, врсте повеза, папира, али и комплетну опрему књиге. Негдје ћемо можда и изненадити како и са колико пажње и квалитета су ондашњи књижари и штампари придавали важност самом изгледу издања. Погледаћемо и осврнути се кроз низ фотографија, како изгледају та издања и колико су данас значајна.

Један дио рада ће обухватати стару и ријетку књигу која се може представити као издање стране књига (како језика, тако и

издавача), али у највишем обиму ће то бити српска штампана књига и периодика.

Значај овог рада јесте у приказивању разноликости и квалитету фондова библиотека високошколских установа, а у сврху њиховог афирмисања и завршетка ере ниподаштавања постојања и рада, како библиотека овог типа, тако и афирмисања рада библиотекара.

Кључне ријечи: Стара и ријетка књига; значај; повез; штампа; чување; библиотеке факултета/академија; музика; пољопривреда.

Фондови старе и ријетке књиге у библиотекама Музичке академије и Пољопривредног факултета Универзитета у Источном Сарајеву

Савремени човјек у 21. вијеку посматра и бави се истраживањем прошлости на један свеобухватнији начин, те уколико има развијен истраживачки импулс, доноси новије и другачије погледе на истраживања из свих области људског знања. Тако и на стару и ријетку књигу, која представља благо у свакој збирци, а нарочито збиркама библиотека факултета и уопштено образовних установа, које се ријетко могу похвалити библиотечким јединицама овакве вриједности. Сходно томе значај њиховог посједовања добија једну другу, много значајнију димензију.

У овом раду представимо старе и ријетке књиге коју посједују библиотеке Музичке академије и Пољопривредног факултета Универзитета у Источном Сарајеву. Поменуте библиотеке могу се похвалити да у својим збиркама чувају ријетка издања серијских и монографских публикација, које својим значајем датирања, али и издавачког поријекла представљају реперезентативни дио библиотечног фонда.

Значај посједовања старе и ријетке књиге, са аспекта библиотечке науке, као и значаја за струку, умјетност и научну област коју примарно изучава образовна установа, изузетно су вриједан дио библиотечких збирки поменутих високошколских установа. У наставку рада биће приказане реперезентативни примјерци старе књиге с почетка 20, као и издања с краја 19. вијека. Ове публикације с краја 19. вијека

представљају, не само историјску и културну баштину, него су и својврсни показатељ стања културе, умјетности и науке у то вријеме, као и значаја штампарства и књижевства. Такође представљањем часописа и гласника освијетлиће се значајна информационих средства онога времена, као и историјски извори о култури и умјетности која је живјела у том периоду. Обзиром на свеобухватност теме и обим рада, овдје се ради искључиво о кратком прегледу какав је могуће сажети оваквим стручним радом.

Библиотечка збирка старе и ријетке књиге Музичке академије Универзитета у Источном Сарајеву

Библиотечка збирка која се чува у библиотеци Музичке Академије Универзитета у Источном Сарајеву, својеврстан је извор информација које могу покрити различите области музичке умјетности и науке о музици. Ту се може пронаћи низ публикација са краја 19. и почетка 20 вијека, које осим свог датирања дају низ података, како о српској штампаној периодици и књигама, тако и о једном дијелу европског штампарства и књижевства. Осим што је изузетна вриједност чувати овакву врсту грађе, велики је изазов истражити и представити исту.

У овом раду биће представљено само неколико издања која се чувају у библиотеци Музичке академије. Представљена издања су из периодике, монографских публикација и штампаних музикалија.

Преглед публикација

Периодика

Библиотека Музичке академије посједује **339** серијских публикације по инвентарном броју и то **80** наслова, који у укупном броју свезака износе **1025**.

Од укупног броја наслова (**80**) у оквиру библиотечких збирки Легат Властимира Перичића и Серијске публикације у

слободном приступу, евидентирано је **5 (пет) наслова часописа** датирани у периоду који се обиљежава за стару и ријетку књигу, и то: *Гласник музичког друштва Станковић из 1929. године*, годиште I, 1 свеска (цијело годиште) смјештена у оквиру легата; *Музички гласник из 1931.* (2 свеске), **1932.** (2 свеске) и **1934.** (4 свеске), смјештене у легату; *Музичка ревија из 1932.* године, 1 свеска, смјештена у легату; *Музика: часопис за музичку културу из 1928. године* и то 7 свески (1-4; 7-10;) смјештене у легату; *Музика: часопис за музичку културу из 1929. године*, 2 свеске (1, 3); *Звука из 1932.* (1 свеска); **1933.** (9 свески); **1934.** (6 свески); **1935.** (1 свеска), смјештене у серијским публикацијама у слободном приступу.

Може се видјети да је значајан број издања дио Легата Властимира Перичића, који представља највреднији дио фонда библиотеке Музичке академије. Овдје се срећу издања из различитих области музичке умјетности, периодике, као и штампаних музикалија.

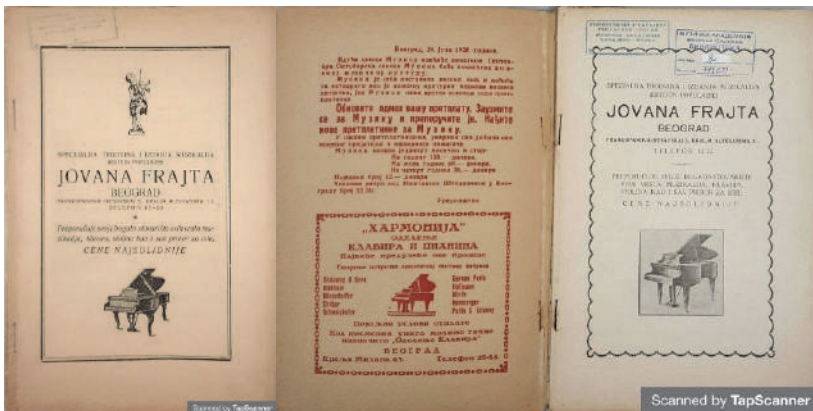
Вриједан дио публикација обухвата издања издавачке колекције Јована Фрајта (*Специјална трговина и издања музикалија Јован Фрајт из Београда*), власника прве и највеће музичке издавачке куће у Србији, чији рад обухвата двије врло значајне деценије, између два свјетска рата.

Публикације обилују врло карактеристичним и исцрпним низом података у импресуму. Значајно је нагласити да импресум није формално истог облика као данашњи, али свакако даје обиље детаља који су веома значајни са аспекта истраживања, како издаваштва, тако и музичког стваралаштва и перидике. Могу се пронаћи информације о висини цијене претплате за поједине новине и часописе, таксативно и прецизно побројани уредници, састављачи, као и друге значајне личности у односу на сам садржај. Врло прецизно и крајње озбиљно су обиљежени бројеви и годишта часописа, те и са тог становишта представљају веома значајан допринос за истраживања која се тичу издавашта периодике тога доба. Такође је покривено и подручје рекламе, гдје се на корицама

или унутрашњем коричном листу, срећу подаци у вези продаје или понуде музичких инструмената, књига или других услуга.

Саме публикације по врсти папира или квалитету корица варирају, с тим што је већи број публикација штампан на жутом лаком штапарском папиру, са тањим картонским корицама. Има и неколико издања са врло озбиљним тврдим увезом, која већим дијелом представљају комплетна годишта неких часописа, као и један дио штампаних музикалија, које су издања страних издавачких кућа.

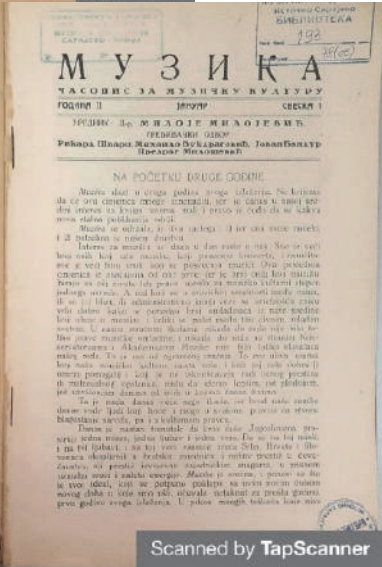
Како би се боље уочило обиље информација, као сам изглед публикација у прилогу се могу видјети поједине поменуте библиотеке јединице, скениране из фонда.

¹ Фрајт Јован / Специјална трговина и издања музикалија (Скениране публикације из фондуса библиотеке Музичке академије Универзитета у Источном Сарајеву)

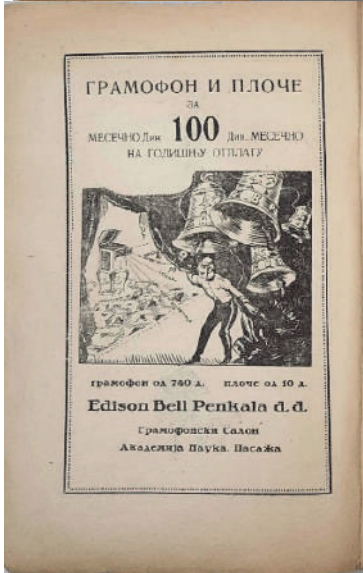
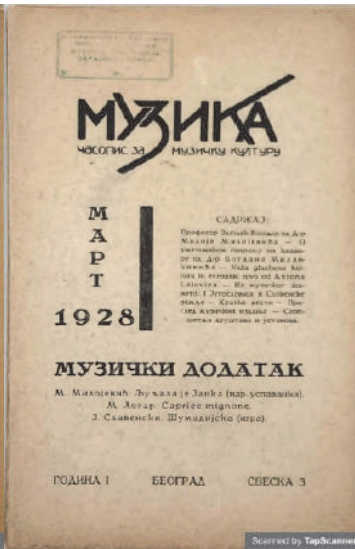

Scanned by TapScanner

Scanned by TapScanner

2 Музика: часопис за музичку културу.-Година II, Свеска I.- Београд: Штампарија Драг. Грегорића, 1929. године (Скенирана публикација из фондуса библиотеке Музичке академије Универзитета у Источном Сарајеву)

³ Музика: часопис за музичку культуру.-Година I, Свеска I, II и III.- Београд: б.и., 1928. године (Скениране публикације из фондуса библиотеке Музичке академије Универзитета у Источном Сарајеву)

Увидом у сачуване дијелове колекција издања Фрајтових, уз њихову допуњеност подацима, могуће је да се изради дјелимична реконструкција поља издавачке дјелатности ондашње културно-умјетничке сцене Краљевине Срба Хрвата и Словенаца, а касније Краљевине Југославије, чије обиље

⁴ Музичка ревија: независни мјесечник.- бројеви 5-6, (јуни-јули) 1932. године.- Загреб: б.и., 1932. (Скенирана публикација из фондуса библиотеке Музичке академије Универзитета у Источном Сарајеву)

⁵ Скениране публикације из фондуса библиотеке Музичке академије Универзитета у Источном Сарајеву

информације могуће пронаћи у самим издањима.

Садржинска анализа није могућа, јер би се у такву врсту истраживања требао укључити и истраживач - музиколог.

Будући да је Фрајтова издавачка кућа, поред загребачких „Акорда“ и „Албини“ била најутицајнија на подручју тадашње Краљевине Југославије када је ријеч о музичким издањима, посједовање оваквих публикација у фондусу библиотека својеврсна је привилегија. Само музичко издаваштво тога доба, упоредо са издаваштвом уопштено, чини изузетну вриједност поменутих колекција.

Монографске публикације и штампане музикалије

Збирка старе и ријетке књиге у оквиру фонда Библиотеке Музичке академије такође има и знатан број монографских публикација и штампаних музикалија.

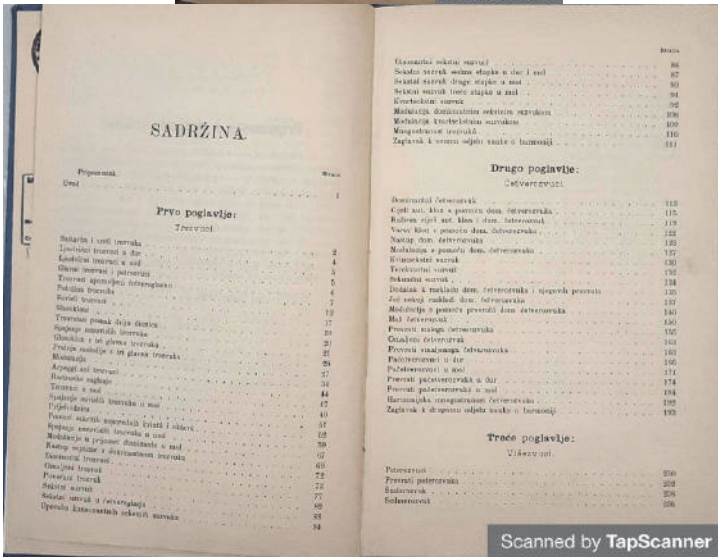
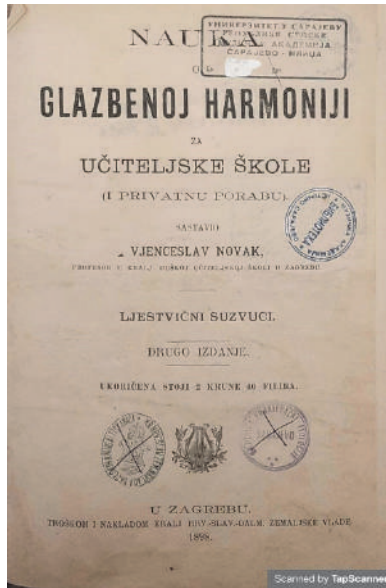
Кроз ову врсту библиотечке грађе може се проучавати све напријед наведено у вези издавачке дјелатности, али и значај уџбеничке литературе из науке о музици, упознати значајна имена музичких редактора, истраживати писма публикација, као и врсту нотације. На овим издањима може се такође уочити и пут књига до садашњег одредишта у библиотеци Музичке академије, који се може испратити трагом печата који су видљиви на публикацијама, а који су махом врло несмотрено стављани на неприлагођена мјеста.

Ради се о издањима уџбеника о хармонији, музичкој форми, композицији и партитурама различитих композитора. Уочавају се одређене карактеристичне информације које доноси импресум, како издаваштва и књижевства, тако и науке о музици, али и информације о композиторима.

Публикације су штампане, већим дијелом, на жутој хартији, са картонским корицама, често шивеним повезом.

Публикација *Nauka o glazbenoj harmoniji Vjenceslava Novaka* из 1898. године, укорићена је у тврди повез, са заштитним платном у плавој боји. Уједној је и једна од најстаријих публикација из фондуса библиотеке Музичке академије, а издање је које је финансирано како стоји на

публикацији „*troškom i nakladom kralj hrv. –slav.- dalm. Zemaljske vlade- Zagred 1898.*“

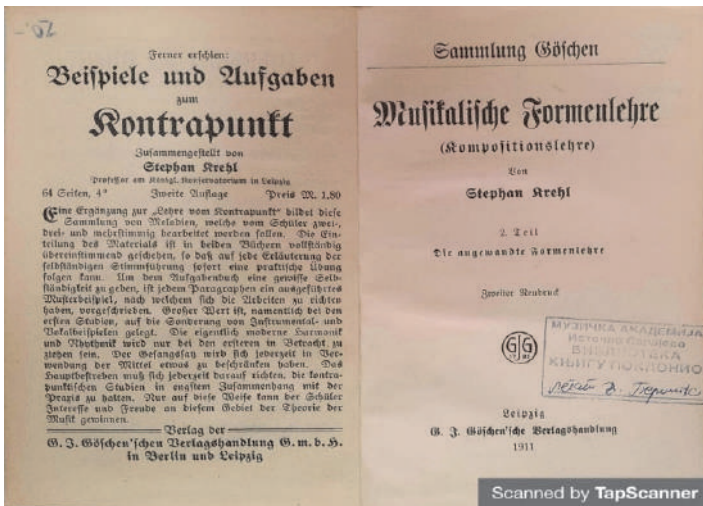

6 Новак Вјенцеслав/Наука о глазбеној хармонији.- Загред: б.и., 1898. (скенирано из библиотеке збирке Музичке академије УИС)

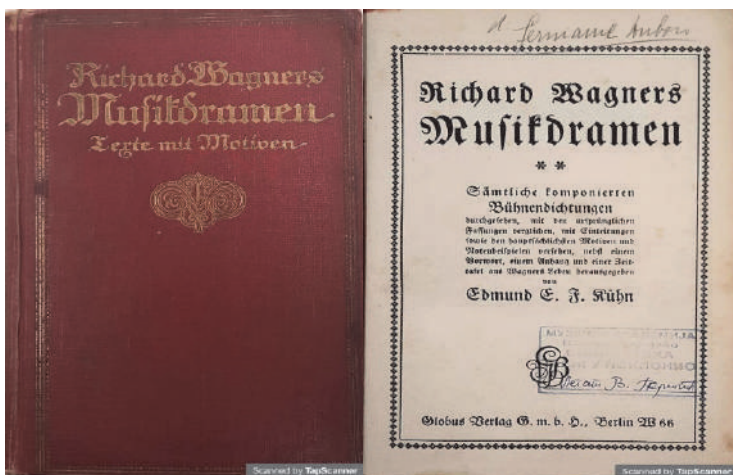
Један дио издања монографских публикација, као и штампаних музикалија, писан је готицом, те се тешко распознају знакови везани за издања. Могућношћу алатки које пружа *Google* претраживач, било је могуће дјелимично превести, те наћи информације о истим.

На тај начин дошли смо до сазнања да се ради о издањима издавачких кућа ондашње Европе и то: Г. З. из Лајпцига, Глобуг Верлаг из Берлина, Државна музичка издавачка кућа Москва – Лењинград, Ларусова књижарска радња из Париза, те Акционарска штампарија А.Д. из Београда, Накладна кућа Лав. Хартама из Загреба, Дvorsка књижара Мите Стајића из Београда, „Време“ из Београда, Едиције Рироп из Загреба и још неколицина других.

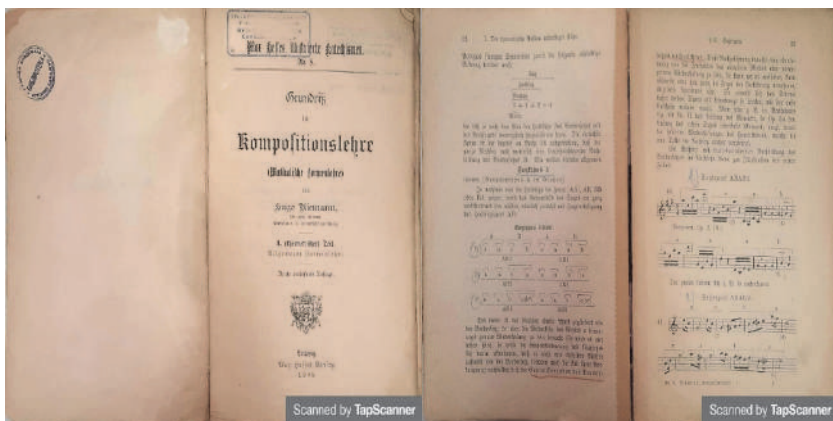
Сама опрема књига је једноставна, отисак јасан, неке од публикација су оштећене усљед неадекватног руковања, као и непознавања стварне вриједности публикација обог датумског периода, те и неадекватног чувања, прије него су публикације доспјеле у библиотеку као њихово трајно мјесто чувања.

⁷ Крехл Стефан/ Музичка теорија форме: теорија композиције.- Лајпциг: Г.З., 1911 (Скенирано из фона библиотеке Музичке академије УИС)

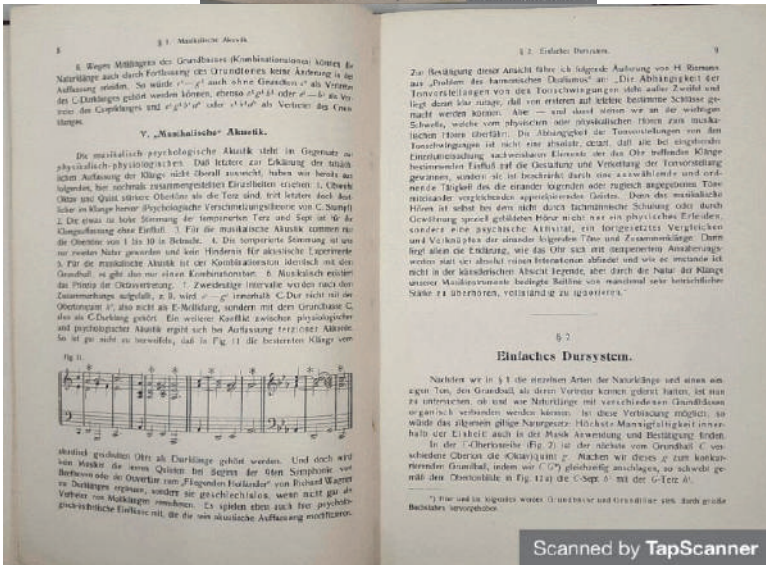
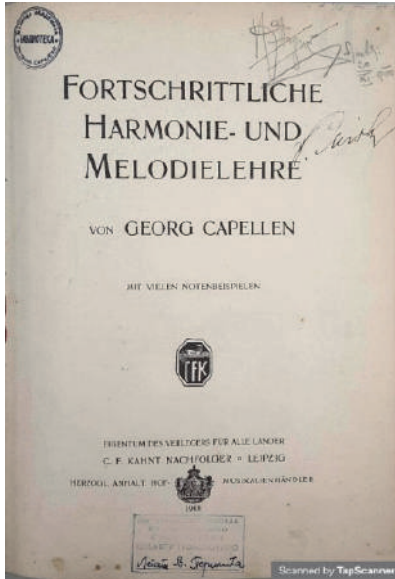
8

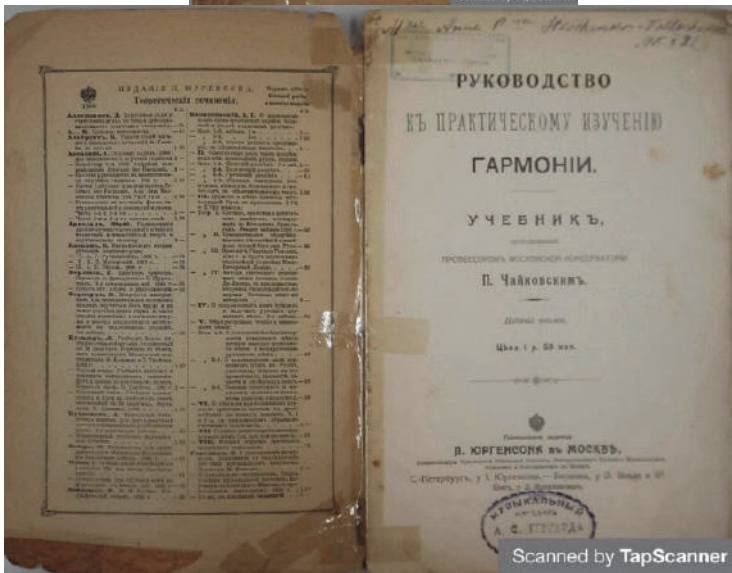
9

⁸ Музичке драме Рихарда Вагнера: све компоноване сценске песме...итд.- Берлин: Глобус Верлаг, б.г. (Скенирано из фонда библиотеке Музичке академије УИС)

⁹ Теорија композиције: музичка теорија форме/ (без могућности превода имена аутора).- Лајпциг:б.и., 1905. (Скенирано из фонда библиотеке Музичке академије УИС)

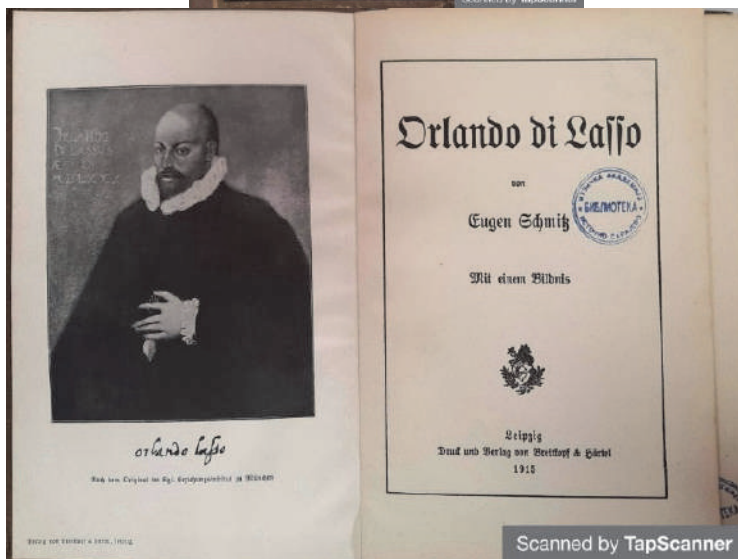
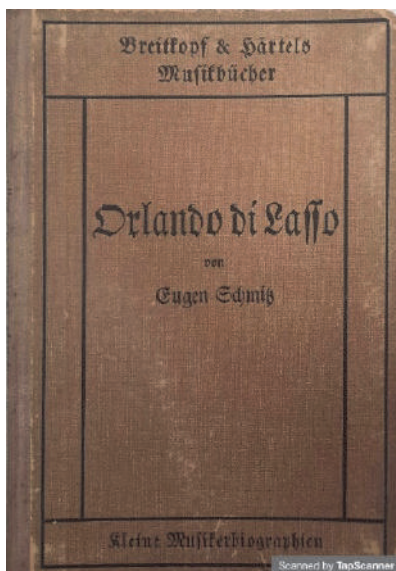
10 Капелен Георг/ Напредна хармонија и мелодија: са много примера листа.- Лајпциг. Имовина издавача за све државе (без могућности превода детаља), 1908. (Скенирано из фонда библиотеке Музичке академије УИС)

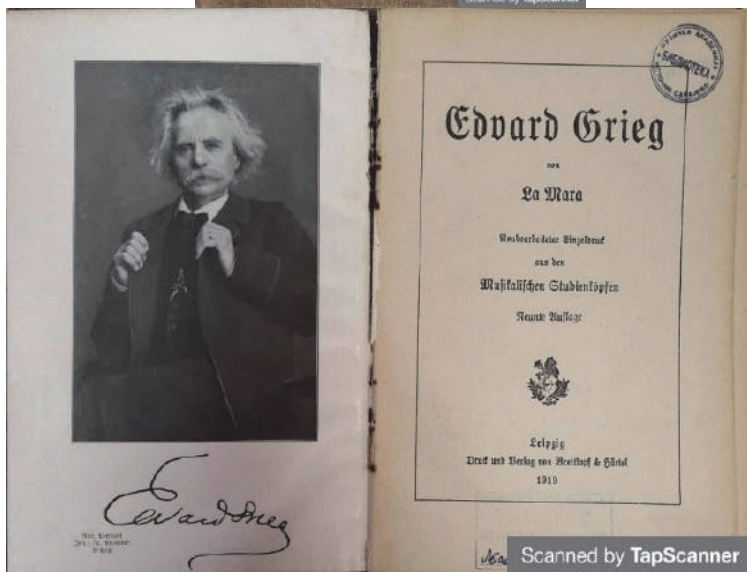
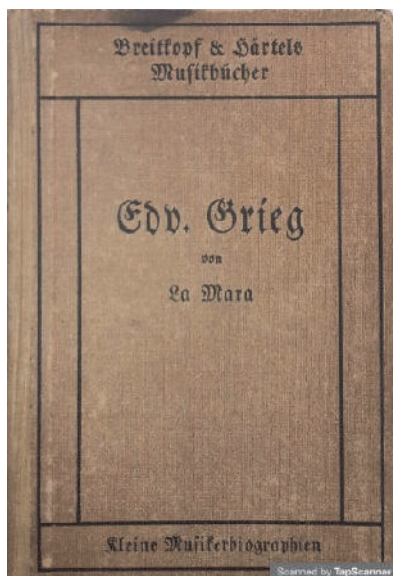
11 Практична студија из хармоније. Уџбеник професора са Московског државног конзерваоторијума Чајковски.- Москва: Јургенсон, 1909. (Скенирано из фонда библиотеке Музичке академије УИС)

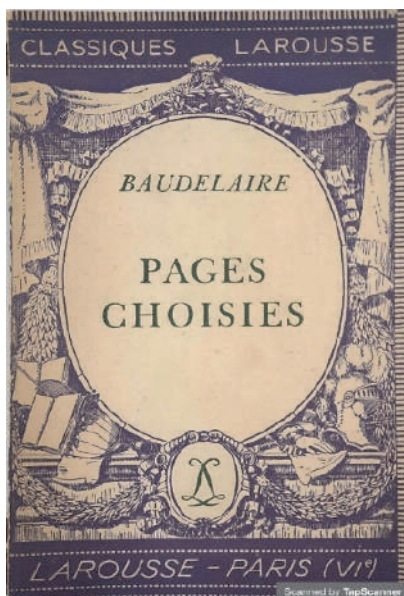
¹² Способин И. В. / Музыкальная форма: општа упутства. - Москва: Московски државни конзерваториј Чајковски, 1947. (Скенирано из фонда библиотеке Музичке академије УИС)

¹³ Орландо Ди Ласо (штампана музикалија).- Лајпциг. Верлаг и др., 1915. (Скенирано из фонда библиотеке Музичке академије УИС)

¹⁴ Едвард Григ (штампана музикалија).- Лајпциг: Верлаг и др., 1919. (Скенирано из фонда библиотеке Музичке академије УИС)

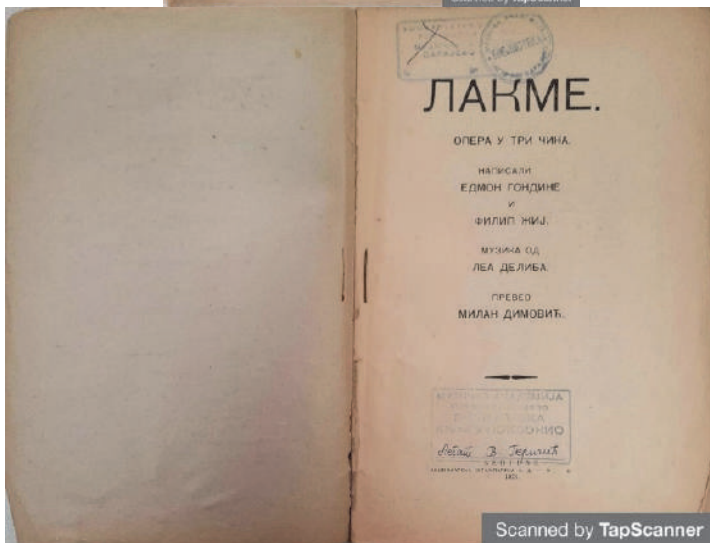

Scanned by TapScanner 15

¹⁵ Царт Адриан/Цвеће зла: песма у прозној романитачарској уметности: са библиографском, историјском и књижевном белешком, објашњењима, упитником и темама за домаће задатке.- Париз: Библиотека Ларусо, б.г. (Скенирано из фонда библиотеке Музичке академије УИС)

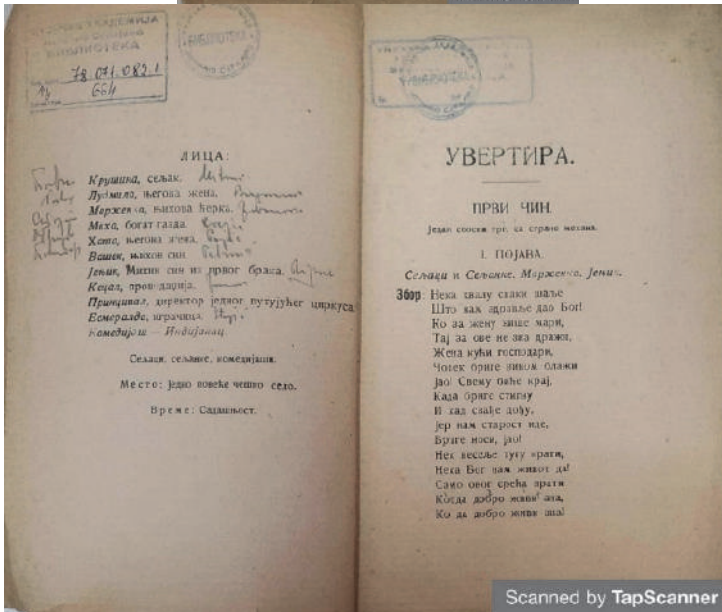
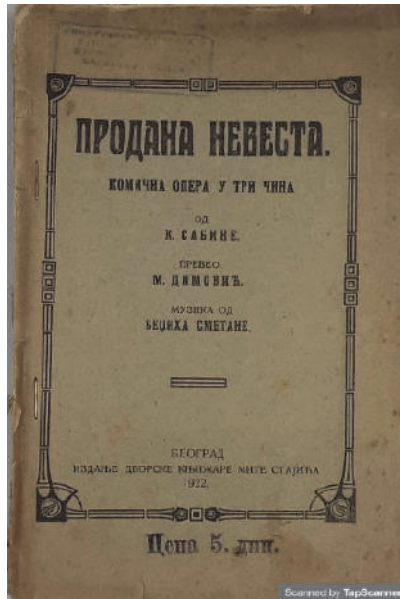

Scanned by TapScanner

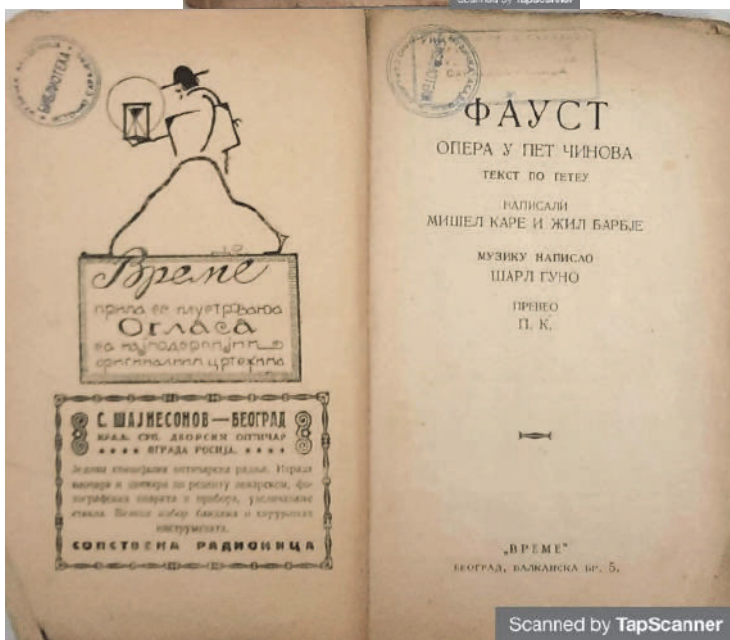
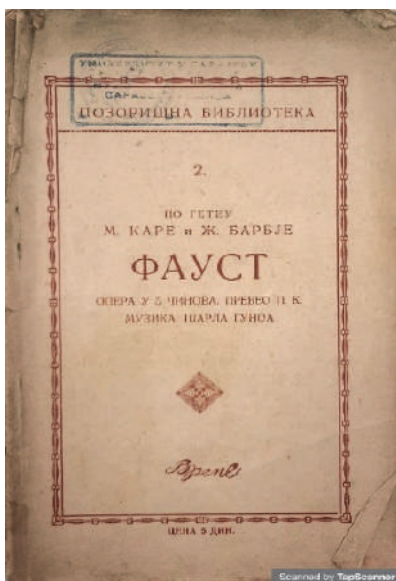

Scanned by TapScanner 16

¹⁶ Године Едмонд / Лакме: опера у три чина.- Београд: Акционарска штампарија А.Д., 1921. (Скенирано из фонда библиотеке Музичке академије УИС)

17 Сабине К./Продана невеста: комична опера у три чина.- Београд: Дворска књижара Мите Стајића, 1922 (Скенирано из фонда библиотеке Музичке академије УИС)

18 Мишел Каре и Жил Барбе/ Фауст: опера у пет чинова, текст по Гетеу.-
Београд: Време, б.г. (Скенирано из фонда библиотеке Музичке академије
УИС)

Све публикације старе и ријетке књиге које се чувају у библиотеци Музичке академије подлијежу заштити по Закону о чувању исте, те није могуће узети публикације на позајмицу изван библиотеке. Планирана је њихова дигитализација, када се испуне сви законски прописи и оствари могућност техничког провођења поступка дигитализације библиотечке грађе.

Библиотечка збирка старе и ријетке књиге Пољопривредног факултета Универзитета у Источном Сарајеву

Библиотека Пољопривредног факултета намијењена је потребама извођења и унапређења наставног и научно-истраживачког рада на факултету. Библиотечки фонд садржи уџбенике, практикуме, приручнике, збирке задатака, монографије, научне и стручне часописе и остале библиотечке и информатичке ресурсе. У Библиотеци су архивирани и чува се један мањи број публикација старе и ријетке књиге. Оне покривају научну тематику која се искључиво односи на ужу научну област које се изучавају на Пољопривредном факултету. Публикације су из области сточарства, пољопривреде, шумарства, као и геодезије као значајне научне области. Ове библиотечке јединице чувају се у фондусу библиотеке, а користе искључиво у читаоници. Планирана је њихова дигитализација, када се испуне сви законски прописи, те оствари могућност техничког провођења поступка дигитализације библиотечке грађе.

Преглед издања

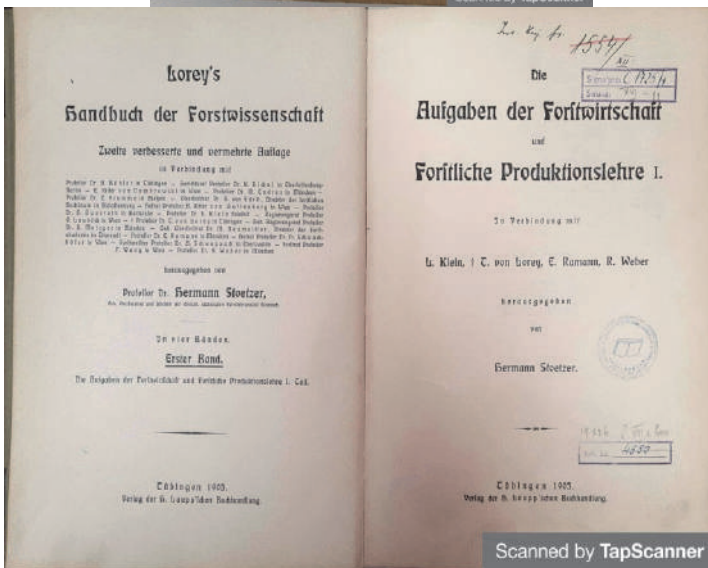
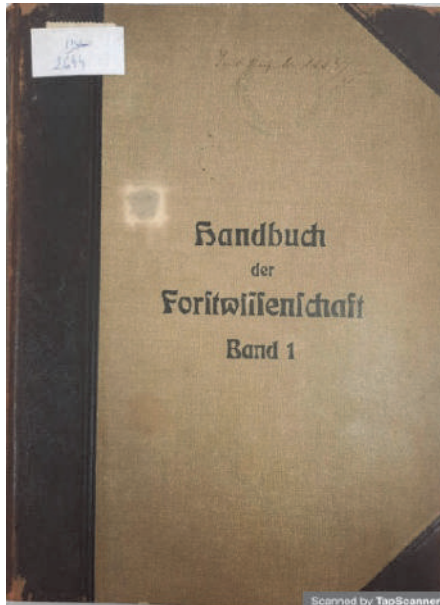
У оквиру овог кратког прегледа публикација дате су скениране фотографије издања које практично показују изглед библиотечке јединице. Саме карактеристике биће кратко таксативно побројане, а самим тим и отворена могућност за истраживање ове теме, као и самих публикација, што по опремо, што по самој садржинској анализи или значају

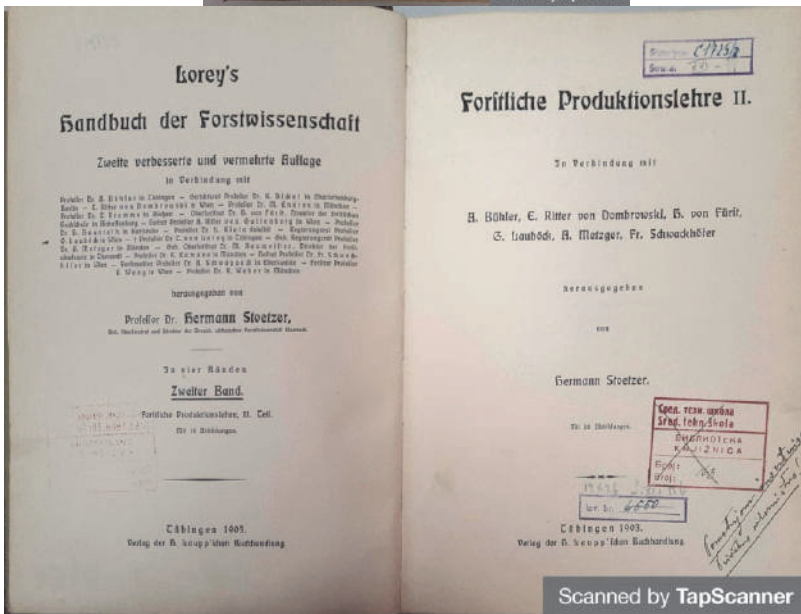
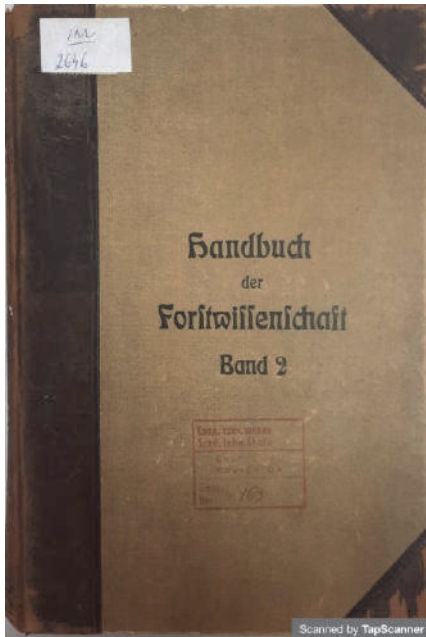
издавачких подхвата оног времена. Из фонда библиотеке Пољопривредног факултета издвојено само неколико публикација као приказ о каквим вриједним издањима је ријеч. Сама тема и ова врста библиотечке грађе, отвара могућност за много шире и опсежније истраживање како би се на један врло детаљан начин донијеле и одређене информације које би могле послужити у научне сврхе.

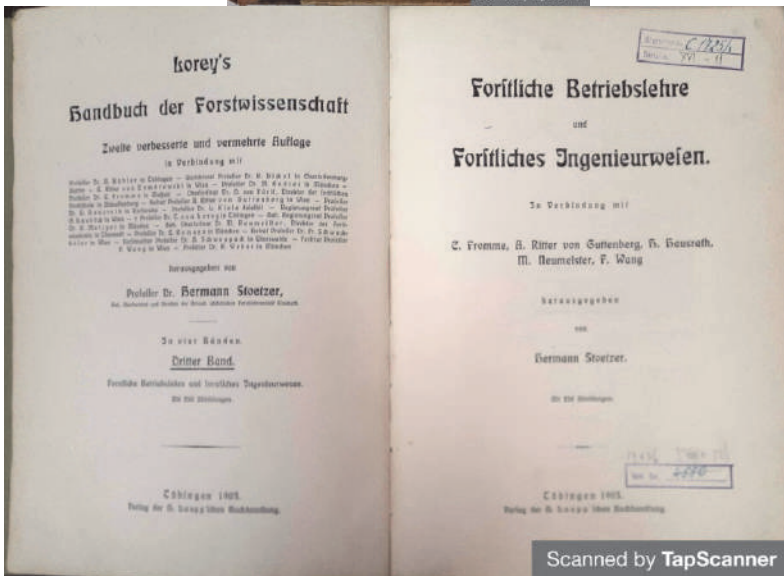

На фотографији (Фото 1) можете видјети 2. издање публикације под насловом „Landmir Betriebslehre“ (Теорија управљања пољопривредом), издате у Берлину 1896. године. Публикација је димензија 15 x 22 cm, писана готицом и садржи 638 страница.

На основу печата који се налазе на насловној страни књиге, можемо видјети кроз чије је све фондове књига полазила, преко Пољопривредне школе у Сарајеву, Библиотеке Ј. Сокол-Загреб, све док није дошла у библиотеку Пољопривредног факултета Универзитета у Источном Сарајеву.

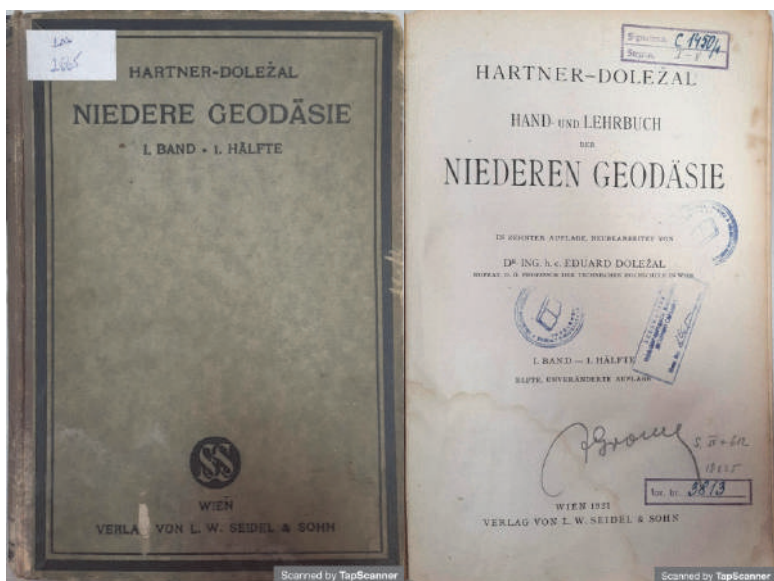

Низ публикација које се виде на претходним фотографијама (Фото 2, 3 и 4) су из области шумарства под

називом „Handbuch der Forstwissenchaft“, издате у Тибингену 1903. године. Наведени град издавача налази се у југозападној Њемачкој, а познат је као дом најстаријих универзитета у Европи.

Књиге су штампане на њемачком језику. Публикацију чине три тома, а издата од стране издавачке куће Лаупове књижаре Тибинген . Књиге су укоричене тврдим повезом на коме се налази кожни хрбат украшен дуборезом и златним словима. Све три књиге су димензија 20 x 26 cm. На крају сваке публикације се налази регистар.

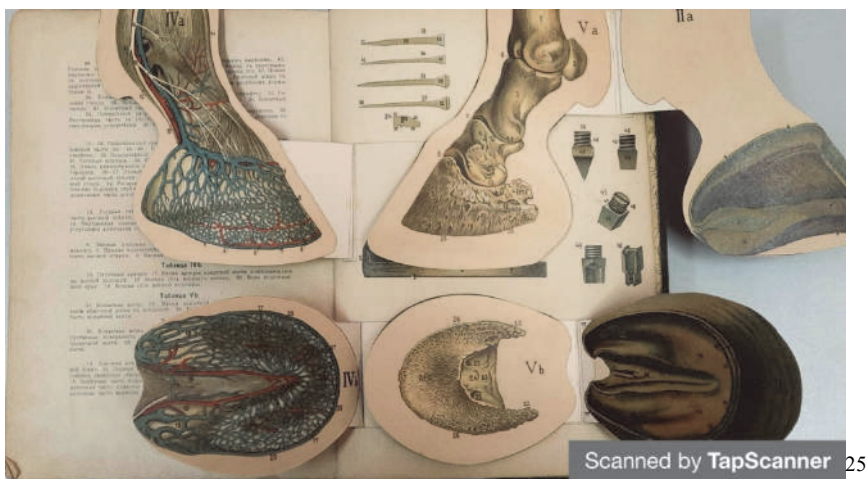
23

Приручник под називом „Niedere Geodesie” (Фото 5), аутора Хартнера Долежала, издат је 1921. године у Бечу. Публикација је једанаесто издање које представља десето неизмијењено издање и издата је од стране издавачке куће „L. W. Seidel & Sohn”.

Књига је писана на њемачком језику, илустрована, повезана тврдим повезом, а у обиму од 612. нумерисаних

страна. У предговору књиге је назначено да су услед ратних дешавања и њихових посљедица, аутори и издавачи били принуђени да се једанаесто издање појави као копија десетог издања, како публикација не би нестала са тржишта, јер већ дуже вријеме није било штампе.

Претходне три фотографије (Фото 6 низ) доносе нам публикацију „Книга о Лошади“ (књига о коњима), том 3, објављена 1902. године у Сан Петербургу. Монографија је друго допуњено издање.

Ово издање књиге која се чува у библиотеци Пољопривредног факултета једно је од ријетких и веома добро опремљених издања, те представља право благо са аспекта различитих истраживачких тачки. Укорићена, тврдим повезом са кожном хрбатовом који је украшени златотиском. Илустрована је и има 1336 страница, са важним податком да се ради о колор издању са 2 до 3 нијансе боја смеђе, беж и сиве. У прилогу књиге се налазе тродимензионални цртежи (Фото 7), копита коња који су представљали ријеткост у штампаним књигама из тог периода, што оваквом издању даје нарочит печат и изузетно је занимљива како истраживачима, тако и студентима, али и књижарима и библиотекарима који желе да се баве овом врстом истраживања. На тај начин наведена публикација се издваја из мноштва, те са годином издања, чини реперезентативан примјерак библиотечке јединице библиотеке Пољопривредног факултета Универзитета у Источном Сарајеву.

Јасно је да се ради о врло озбиљној издавачкој кући која је самом опремом књиге, дала један један посебан значај истој. Поменута издања дио су дио једне мање збирке старе и ријетке књиге које се чувају у библиотеци Пољопривредног факултета Универзитета у Источном Сарајеву. Важно је рећи да се библиотечке јединице старе и ријетке књиге чувају на посебан начин, а да не постоји могућност позајмљивања ван библиотеке.

Закључак

Овај кратак осврт на фондове старе и ријетке књиге у библиотекама Музичке академије и Пољопривредног факултета Универзитета у Источном Сарајеву, само је таксативан преглед са кратким освртима на понеко издање. Понукани истраживачком побудом аутори рада планирају детаљно истраживање о старој и ријеткој књизи коју чувају у својим библиотекама, а са садржинском анализом за коју ће ангажовати колеге из струка науке и умјетности чија је то ужа стручн и научна област.

Стара и ријетка књига је покретно културно добро, које представља посебан и заштићен дио књижевног фонда. Најзначајнија намјена ове збирке је да се наша, али и страна културна баштина заштити и сачува од пропадања, те да се стручњацима различитих профила омогуће што потпунија историјска, стручна, језичка, социолошка и умјетничка истраживања. Према томе може се закључити да се ради о махом кратком прегледу неких библиотечких јединица старе и ријетке књиге, чиме је један од задатака испуњен, али и начета тематика која је неисцрпан материјал за један озбиљан стручни и научни рад у неком наредном периоду.

Литература

1. *Драган Бараћ: Општа историја писма*, Београд, 2004.
2. Дурковић-Јакшић, Љубомир. *Основи науке о књизи*. Београд: Библиотека града Београда и Желнид, 1996
3. Јовановић, Бојан. *Памћење и самозаборав*. Београд: Дерета, 2018.
4. Јоновић, Петар. *Српско књижаство. Нови прилози за историју српског књижаства*. Нови Сад: Прометеј, 2002.
5. Јоновић, Петар. *Српско књижаство. Зборник радова из историје српског књижаства* Нови Сад: Прометеј и Библиотека Матице српске, 1997. Kašanin, Milan. *Izabrani eseji*. Beograd: Reč i misao, 1977.
6. Пејчић, Јован. „Књижаство града Београда“. У *Српско књижаство, Нови прилози за историју српског књижаства, зборник текстова*. Приредио Петар Јоновић. Уредник издања Зоран Колунџија, 205. Нови Сад: Прометеј 2002.
7. Александар Стипчевић: *Повијест књиг*. Загреб : Накладни завод Матице хрватске, 1985.

FUNDS OF OLD AND RARE BOOKS IN THE LIBRARIES OF THE ACADEMY OF MUSIC AND THE FACULTY OF AGRICULTURE OF THE UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO

Abstract: In this work, we will present old and rare books owned by the libraries of the Academy of Music and the Faculty of Agriculture of the University of East Sarajevo.

The work will be conceived as a review article. We will present a brief analysis of the importance of owning old and rare books, both from the aspect of library science, as well as the importance for the profession, science and art of these collections for the aforementioned higher education institutions. We will try to show representative copies of old and rare books from the beginning of the 20th century, as well as from the end of the 19th century. It is important to mention that both libraries also have books from the end of the 19th century, which represent not only historical and cultural heritage, but are also a unique indicator of the state of culture, art and science at that time, as well as the importance of printing and bookmaking. Also, we will process magazines and newspapers, which were important informational means of that time, as well as historical sources about the culture and art that existed in that period. The work will include references to printers, i.e. printing houses, types of binding, paper, but also the complete equipment of the book. Somewhere, we may even be surprised how and with how much attention and quality the booksellers and printers of the time attached

importance to the appearance of the edition. We will review and look back through a series of photos, what those editions looked like and how important they are today. One part of the work will include an old and rare book that can be presented as an edition of foreign books (both language and the publisher), but in the highest volume it will be Serbian printed books and periodicals. The significance of this work is in showing the diversity and quality of the library funds of higher education institutions, and for the purpose of their affirmation and ending the era of neglecting the existence and work of both libraries of this type, as well as affirming the work of librarians.

Keywords: Old and rare book; importance; binding; the press; custody; faculty/academy libraries; music; agriculture;
